

La Epidaur, în același cadru de acum 2 300 de ani. „Imbulatoroarele” de Eschil.

Correspondență
din Atena
de la
Ileana Berlogea

INCEPUT DE STAGIUNE ESTIVALĂ

Atena, mai 1970...

Soarele mediteranean își revarsă cu generozitate căldura deasupra Atenei și a coastelor de stîncă albă ale golfului Saronic, smălțat cu pini, leandri și vile. Spectatorii se simt parcă alungați din sălile teatrelor, îndemnați să caute mai degrabă briza înserării pe malul apei, în parcuri, în grădini.

Pregătirea minuțioasă a festivalului de tragedie antică de la Epidaur (intrat de mult în rîndul marilor manifestări dramatice ale lumii), a silit și în acest an Teatrul Regal, cel mai valoros teatru al Atenei, să-și închidă de timpuriu porțile. La 3 mai s-a jucat pentru ultima dată *Viața veșnică* de Timos Moraitis, spectacolul de încheiere al stagiunii obișnuite. Am căutat, firește, și „Piraikonul”, sanctuarul atenian al marilor spectacole, și pe neuitata Aspasia Papathanassiou-Mavromati. Am aflat că și ei, sub imboldul

preocelului început de vară, obișnuiesc ca în luna mai să plece în turneu.

Cu toate acestea, peisajul teatral atenian nu este lipsit de atracție și varietate, ba chiar și de interes. Ultimelor spectacole ale stagiunii vin să li se alăture cele proprii sezonului estival, pregătite în moderna capitală a Greciei, mai cu seamă pentru a prilejui o destindere celor veniți aici să-și înalțe sufletul cu măreția coplesitoare a Partenon-ului, cu neasemuitele comori ale regilor din Argos (găzduite de Muzeul Național), cu coloanele Templului lui Zeus Olimpianul, cu silueta zveltă, decupată adînc pe albastrul închis al cerului, a Lycabet-ului, cu pitorescul sutelor de localuri populare din Placa. Katina Paxinou și Alexis Minotis nu mai „lucrează” la Teatrul Regal. Atena e, în schimb, mai bogată cu un teatru; acesta poartă simplu, dar plin de semnificație, numele marii tra-

gediene. E un lăcaș artistic nou, care i-a deprins pe atenieni cu un repertoriu de ținută, în care valoarea artistică a lucrărilor ce-l configurează stă pe același plan de interes cu problemele de adinci rezonanțe umane, ce abordează. Cuplul Paxinou-Minotis a jucat de pildă, în acest an, un strălucitor și caustic spectacol Ionesco, iar în luna mai, am putut revedea pe marea tragediană a Greciei — deținătoare a unui „Oscar”, a unui premiu Cocteau și a multor alte distincții — în Doamna Alving din *Strigoii* de Ibsen.

De o mare popularitate se bucură la Atena și teatrul lui Karolos Kun: „Teatrul de Artă”, amplasat pe una din cele două mari artere care leagă piețele centrale ale Atenei moderne. Un categoric mare succes al acestui colectiv, aflat de câțiva ani în fruntea mișcării teatrale grecești, atît prin îndrăzneala și contemporaneitatea repertoriului cit și prin soluțiile regizorale și actoricești inedite, îl constituie *Sfîrșitul partidei* de Samuel Beckett: e un spectacol deopotrivă amar, ironic și scilpitor spiritual. „Piraikonul” și teatrul lui Karolos Kun par a sintetiza trecutul și prezentul dramaturgiei universale; primul dă viață capodoperelor lui Eschil, Sofocle și Euripide: cel din urmă — celor mai noi încercări dramatice ale lumii.

Cu excepția Teatrului Regal, a Teatrului Municipal din Pireu, a truppei Katinie Paxinou și a „Teatrului de Artă”, toate celelalte scene ateniene sînt supuse de cele mai multe ori unor inițiative spontane, de con-

„Ifigenia în Aulida” de Euripide

junctură, sau preferențe cite unei mari personalități actoricești sau șansei de a fi descoperit o piesă „sigură”. Cu toate acestea, existența și activitatea lor înviează viața teatrală a Atenei, îi dau varietate, culoare, nouitate, ingeniozitate. Se joacă comedii, musical-uri, spectacole de music-hall; se cheltuiește generos energie, așa cum se întimplă în mai fiecare domeniu, aici, unde forfota străzii nu conținește la nici o oră din zi sau din noapte.

La „Diana” — unde, acum câțiva ani, s-a jucat *Scrisoarea pierdută* de Caragiale —, așezele ascuțite acum *Madame Sans-Gêne* de Victorien Sardou. La „Alhambra” se reprezintă, seară de seară, un spectacol Pirandello cu *Uoluptatea onoarei* și *Bereta cu clopoței*. La „Alfa”, *Dragostea celor patru colonei* de Peter Ustinov. La „Costas Moussouris”, *Ciao!* de Marc Gilbert și Sauvajon. La „Bretagne”, *Floarea de cactus* de Barillet și Grédy. La „Cava”, *Papaflessas* de Spyros Melas.

M-am recules apoi la Epidaur, vizitînd incinta sacră a acestui teatru clădit cu douăzeci și trei de veacuri în urmă, lângă templul lui Asclepios, în mijlocul pinilor și chiparoșilor creșcuți, ca printr-o minune, pe o fisie a munților golași și aspri din Peloponez. Am încercat să-mi imaginez ce a însemnat acest lăcaș al artei spectacolului pentru antici, înțelegînd și ce înseamnă el pentru noi. Am verificat toate cele ce se spun despre acustica lui nemaipomenită care-ți îngăduie, chiar și atunci cînd stai pe cea mai de sus treaptă, să auzi foșnetul unei hîrtii, în orchestră, sau șoapta celui ce se găsește jos, și care abia se zărește. Festivalul, urmînd să înceapă abia la 21 iunie, era încă departe de mine. Spectacolele organizate pe Acropole și Philopappou, la Atena, mi-au reamintit totuși că mă aflu în patria teatrului, la izvoarele înșeși ale artei dramatice. Dansurile populare ale Dorei Stratou și spectacolele de sunet și lumină de pe Pnyx intră în mod organic în programul oricărui vizitator estival al Atenei. Ele sînt îndeobște taxate ca manifestări turistice: după ce le vezi, îți dai însă seama că aparțin artei adevărate, că ele completează și însuflețesc privilegiștea Partenonului.

Dora Stratou este considerată drept una dintre cele mai calificate specialiste europene în coregrafia folclorică. Dansurile selectonate și înfățișate de ea poartă prin excelență pecetea autenticității, și sînt mai ales în măsură să pună în lumină legăturile adinci ale jocului popular de astăzi cu îndepăntata antichitate. Așa, bunăoară, dansul femeilor din Alexandria (Macedonia), cu coafa lor ce amintește coiful purtat de ostașii lui Alexandru cel Mare, vorbește de soțiile și mamele care luptau alături de armata marelui împărat. Mai temeinic înrădăcinat în tradiție și legendă este Syrtas-ul din Creta. Dansatoarele par aici desprinse de pe desenele vaseelor antice, evocînd ieșirea lui Tezeu din la-

birint. Straniu au apărut, pe scena deschisă a Teatrului de pe Philopappou — în decorul foarte poetic al lui Spiros Vassiliou — dansurile religioase din Capadochia. Ca și Muzeul Benaki, unde sînt păstrate capodoperele artei plastice a grecilor din Asia Mică, Dora Stratou păstrează, parcă înghețate în liniile lor străvechi, atitudinile și gestica dansurilor din aceste regiuni ale tradițiilor. Așa se face că dansul femeilor din noaptea Joi Mari, evocînd nemijlocit durerea Mariei în fața suferințelor lui Crist, evocă în aceeași măsură și disperarea Hecubei la moartea Polixeniei sau la vestea asasinării lui Polydor. Melopeea liturgică, pe al cărei fundal suav se desfășoară mișcarea coreică, poartă parcă, la rîndul ei ecouri apropiate de muzica tragediilor antice. Nu mai vorbesc de dansurile de carnaval, originare din Asia Mică, în care se continuă vizibil tradiția deghizărilor din sărbătorile dionisiace. Dora Stratou imprimă dansurilor sale prin nenumărate elemente, o vibrație dramatică; însăși alegerea și prelucrarea lor par adeseori că au în vedere apropierea dansului de teatru revelînd originea lor comună.

Sunet și lumină. Nu i s-au acordat încă acestui gen de spectacol toate drepturile; esteticienii și teoreticienii continuă să-l ignore sau îl consideră, pe nedrept, doar ca un apendice al reclamei turistice. Și totuși spectacolele de *Sunet și lumină* sînt izvoare reale de bucurie artistică, și bucuria aceasta se datorează creatorilor lor : celor ce au com-

pus textul și muzica, adecuate; actorilor ce-și împrumută glasurile și mai ales celor ce construiesc și animă jocul de lumină dătător de viață pietrelor și ruinelor. Odată cu înserarea, așezat comod pe băncile de pe Pnyx, coama de deal opusă Acropolei și stîncii Areopagului, devii obiectul unei magice răs-turmări a calendarului: ești contemporan cu Temistocle și cu Pericle, cu eroii de la Maraton și Salamina; cu invazia armatei persane, cu incendiul sanctuarului de pe Acropole, cu îndemnurile lui Pericle de a construi un nou sanctuar, care să fie exemplu de armonie și desăvîrșire pentru toată lumea și pentru toate secolele. Sînt chemați, sculptori, pictori, arhitecți, constructori, cioplitori în piatră; carele cu boi aduc marmora cea mai frumoasă de pe Pentelic și, iată, templele se înalță unul cîte unul: mai întii Propileele, apoi minunăția coloanelor doricale ale Partenonului, eleganța Erechtheon-ului, grația templului Atenei Nike... Și sutele de spectatori, adunați pe Pnyx, din cele mai îndepărtate colțuri ale lumii, urmăresc momentele istorice, pătrunși de măreția încremenirii lor în piatră... *Sunet și lumină* nu poate exista decît acolo unde oamenii au creat capodopere. Sărbătoare a ochilor, acest spectacol al luminării și „înviării“. Acropolei, pregătește împreună cu dansurile Dorei Stratou o altă mare sărbătoare: Festivalul de Muzică din Odeonul lui Herod Atticus, păstrat ca prin minune aproape intact, la care în acest an este așteptată și Opera Română.

Frescele bizantine : incontestabilă sursă de inspirație pentru dansurile Dorei Stratou

